generací. Příběhy pečujících žen a mužů jsou příběhy obětavosti a lásky, ale také ukazují na rizika a problémové body poskytování neformální rodinné péče. Zajistit důstojné stárnutí a umírání pro všechny není možné bez veřejné podpory reagující na různorodé životní situace" (s. 166–167).

Na konec recenze si dovolím několik poznámek k monografii Radky Dudové – k přístupu autorky k problematice neformální, rodinné péče o seniory, k teoretickému rámování jejího výzkumu, metodologii a k přínosu knihy: Dudová přistupuje k probíraným tématům kriticky. Čtenářům a čtenářkám poskytla jasnou představu o své perspektivě nahlížení na výzkumný problém i přehlednou, v daném kontextu dostačují revizi stavu poznání. Ke stávající teorii a empirickým výzkumům české a zahraniční provenience se snažila vracet i při prezentaci teorie vycházející z vlastních dat. Z důkladného popisu metodologie se dá usuzovat na vědecky poctivý postup autorky při získávání, analýze a interpretaci dat. Způsob aplikace výzkumných strategií, resp. metod dokládá badatelčinu erudici. Analýza diskursu jí umožnila identifikovat v dokumentech hlavní diskursivní rámce péče o seniory; biografická metoda, kterou aplikovala na narativní interview, ji dovedla ke konstruování *„kolektivního příběhu péče"* (s. 37) zahrnujícího rozhodování o péči, důvody jejího převzetí, podmínky či kontext pečování a jeho důsledky pro pečující. A jak je pro tuto metodu typické, dovolila jí objevit i strukturální bariéry rodinné péče o staré rodiče. Co lze zvláště ocenit a v čem můžeme vidět specifickou přednost knihy nejen z hlediska sociologie, je cílená, argumentačně podložená a metodologicky zvládnutá snaha integrovat obě analýzy (tj. analýza zkušeností neformálních pečujících a analýza mediálního a politického diskursu péče o seniory). Otázkou může být, zda není „metody příliš" – myslím tím poměrně rozsáhlou obecnou deskripci metody rámcové analýzy diskursu nebo narativního přístupu v úvodu druhé a třetí kapitoly. Hlavní ovšem je, že v knize nezabírá prostor na úkor popisu a diskuse vlastního postupu výzkumnice.

Podle mého soudu Dudová ve své knize nabídla více než jen slíbený „náznak odpovědi na otázku: kdo se o nás postará" (s. 8). Výše uvedené závěry o kontradikcích mezi osobní zkušeností jedinců s pečováním o členy nejstarší rodinné generace a mediálním či politickým obrazem péče „rodiny", stejně jako rozkrytí negativních důsledků pro pečující a mezer v sociální politice považuji za významné poselství její knihy pro společenskou praxi. Souhlasím s autorkou, že kniha přispívá do diskuse o možnostech a limitech neformální rodinné péče v kontextu úvah o budoucím řešení narůstající potřeby péče o seniory ve stárnoucí společnosti.

Je na místě ještě podotknout, že monografie Radky Dudové představuje koherentní text, charakteristický rovněž vytříbeným jazykovým stylem.

Stíny optimismu: genderová rovnost v Česku 2015 / Jana Benešová

Smetáčková, Irena (ed.). 2015. *Stínová zpráva o stavu genderové rovnosti v České republice v roce 2015*. Praha: Česká ženská lobby.

S odstupem sedmi let od vydání předchozí zprávy vyšla v roce 2015 aktuální Stínová zpráva o stavu genderové rovnosti v Česku. Dlouhotrvající očekávání by měla být tímto dokumentem více než uspokojivě naplněna, nejen z podstaty funkce stínových zpráv obecně. Především jde o kvalitu a šíři expertiz, které byly při zpracování této publikace za-

---

migrantů a migrantek v ČR – většinou do ČR přicházeli a přicházejí lidé ze zemí postižených válkou, nicméně je zde čeká další „válka" s úřady, byrokracií, neochotou, neznalostí (práva, jazyka apod.). Tato situace jednoznačně podporuje závěry celého projektu, tedy že zde chybí komplexní a ucelená politika migrace, která by život migrantům a migrantkám v ČR změnila k lepšímu.

O VÝZKUMU GENDERU A IDENTITY VE SLOVANSKÝCH JAZYCÍCH / Jana Valdrová

Scheller-Boltz, Dennis (ed.). 2015. *New Approaches to Gender and Queer Research in Slavonic Studies*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

V říjnu 2014 se na Univerzitě Innsbruck v Rakousku konala konference o interdisciplinárním genderovém a queer výzkumu v zemích mluvících slovanskými jazyky, zaměřená převážně na jazyk a literaturu. Tematicky jí předcházely úspěšné konference a monografie – z nich J. van Leeuwen-Turnovcové et al. Gender – Forschung in der Slawistik. Beiträge der Konferenz Gender – Sprache – Kommunikation – Kultur *(2002) a R. Kersten-Pejanić et al.* Doing Gender – Doing the Balkans. Dynamics and Persistence of Gender Relations in Yugoslavia and the Yugaslav Successor States *(2012). 489stránkový sborník* New Approaches to Gender and Queer Research in Slavonic Studies *(2015) je tedy nejnovějším počinem na poli feministické a genderové lingvistiky s příspěvky 29 badatelek a badatelů z Rakouska, Německa, Maďarska, Polska, Ruska, Ukrajiny, Srbska, Slovinska a České republiky, psanými v ruském, polském, ukrajinském, německém a anglickém jazyce. V této upoutávce lze pojednat pouze o několika z nich, s nadějí, že kniha se u nás dočká recenze.*

jištěny. Druhým důvodem jsou identifikované posuny k lepšímu na poli genderové rovnosti v ČR.

Jak se uvádí v úvodu dokumentu, je Stínová zpráva o stavu genderové rovnosti v České republice „alternativním zdrojem informací k vládním a resortním materiálům, které plánují a popisují aktuální kroky při prosazování genderové rovnosti" (s. 9). Na celkem 180 stranách reaguje konkrétně na dva strategické dokumenty – na *Priority a postupy vlády při prosazování genderové rovnosti žen a mužů* a na *Zprávu o rovnosti žen a mužů*. Autorský tým nicméně deklaruje, že při koncipování stínové zprávy záměrně striktně nekopíruje strukturu vládních dokumentů, ale při tematizaci stavu genderové rovnosti jde nad jejich rámec. Dokument tak obsahuje celkem 17 kapitol (počítáno bez Úvodu a Závěru), z nichž každá hodnotí jednu relevantní oblast v otázce genderu a rovných příležitostí: Institucionální zajištění; Firemní prostředí; Neziskový a akademický sektor; Právo a diskriminace; Média; Politika; Trh práce a politika zaměstnanosti; Zdraví; Školství; Věda a výzkum; Rodina a rodičovství; LGBT+; Chudoba a prevence chudoby; Genderově podmíněné násilí; Migrace a migrantky; Romské ženy a ženy z minorit; Kultura.

Publikaci recenzovaného dokumentu předcházely tři dosud vzniklé stínové zprávy o stavu rovnosti žen a mužů. Tak jako u předešlých stínových zpráv, na které tato nejnovější zvolna navazuje, se na ní podílel tým autorek a autorů různých profilací v oblasti genderu. Oproti předešlým stínovým zprávám (vydávány v letech 2004, 2006, 2008) je v aktuálním dokumentu zatím nejvyšší počet kriticky hodnocených tematických oblastí – 17 oproti sedmi v první zprávě z roku 2004. Na rozdíl od předešlých stínových zpráv se rovněž relativně prodloužilo hodnocené období – na sedm let. Tento aspekt může představovat jednu z podmínek (byť zdaleka ne tu nejdůležitější) pro relativní optimismus při hodnocení dosavadního vývoje některých představovaných agend. Příprava a vydávání klíčových dokumentů, prosazování politik, programů a opatření nebo komplexní aktivity na podporu rovnosti žen a mužů logicky vyžadují časový prostor.

Jistou míru optimismu dává autorský tým zprávy v textu zřetelně najevo. Jako významné pozitivní prvky ve vývoji české genderové politiky jsou hodnoceny především aktivity Rady vlády pro rovnost žen a mužů a Oddělení pro rovnost žen a mužů Úřadu vlády ČR. Na mnoha místech zprávy je akcentován vliv přijetí koncepčního dokumentu *Vládní strategie pro rovnost žen a mužů v ČR na léta 2014–2020*. Specificky je pak kvitován vznik dalších materiálů typu *Standard genderového auditu*, který byl iniciován a koordinován právě Úřadem vlády ČR, nebo institucionalizace důležitých platforem, jakou je Genderová expertní komora ČR (zajišťuje NKC – gender a věda).

V kontextu jednotlivých kapitol však její autorky a autoři diskutují také o rezervách, které na poli praktického naplňování těchto dokumentů či fungování uvedených institucí nastávají. Často ve zprávě tematizují formalistický přístup k agendě rovných příležitostí ze strany některých členů a členek politické reprezentace ČR; liknavý či pokrytecký postoj k přijatým dokumentům. Nedůsledné naplňování se podle zjištění autorských podsekcí týká *Akčního plánu prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2015–2018*. Zpráva dále kriticky podotýká, že dosud nebyla ratifikována tzv. Istanbulská úmluva (*Úmluva Rady Evropy o předcházení a potlačování násilí na ženách a domácího násilí*), že vládou ČR nebyl přijat *Akční plán pro rovné zastoupení žen a mužů v rozhodovacích pozicích obchodních společností* nebo že zatím nebyl zaveden institut „otcovské dovolené" (resp. její obdoby, která by neoperovala s neodpovídajícím termínem „dovolená")[1].

Jednotícím prvkem všech kapitol zařazených do stínové zprávy je jejich shodná vnitřní struktura. Všechny poskytují odpovědi na následující čtyři otázky: „Jaký vývoj v hodnocené oblasti nastal od poslední stínové zprávy, tj. od roku

---

Alla Kirilina se zabývá dvěma ideologickými proudy ve veřejném diskursu: a) ideologií globální identity, která minimalizuje nebo stírá rozdíly mezi maskulinitou a feminitou, a b) ideologií antisovětismu, která se distancuje od sovětských genderových norem. V souvislosti s tím pojednává autorka mimo jiné o trendech politizace genderu, genderizace dětství a návratu k patriarchálním stereotypům. Lingvistické výzkumy reprezentace genderu a zejména tendenci výrazného snižování statusu žen potvrzuje i současná ruská sociologie.

Heiko Motschenbacher je spoluvydavatelem nejobsáhlejší publikace o aspektu genderu ve více než 40 jazycích světa – Gender across Languages *(Hellinger/Motschenbacher 2015, v letech 2001–2003 Hellinger/Bußmann). Na analýze srbských názvů osob dokazuje autor potřebnost kombinace strukturně lingvistických a poststrukturalistických přístupů, přičemž zdůrazňuje sociokulturní a diskursivní konstruovanost genderu v jazyce.*

Jiřina van Leeuwen-Turnovcová se zabývá diglosií v 19. století ve vztahu k genderu, sociálnímu rozvrstvení obyvatelstva a možnostem přístupu žen a mužů ke vzdělání. V zahrnutí genderového aspektu a aspektu kolektivní mentality spočívá jeden z rozdílů oproti dřívějším strukturněLingvistickým analýzám, jež byly zaměřeny na jazykový systém a koncept genderu nebo kolektivní mentality opomíjely. A právě genderověLingvistické analýzy habituálních, komunikativních a genderových charakteristik české společnosti v minulých stoletích nám umožňují lépe pochopit současnost.

Ursula Doleschal podává přehled o výzkumu a aplikaci genderově vyváženého vyjadřování ve slovinštině. Zdá se, že slovinština v tomto smyslu pokročila ze všech slovanských jazyků nejdále. Mnoho témat sice dodnes zůstává stranou zájmu jazykovědné obce, avšak již v roce 1995 byla publikována brožura s jazykovými doporučeními pro genderově vyvážené vyjadřování jako reakce na po-

2008? Jaká pozitiva, která je důležité uchovat, hodnocená oblast zahrnuje? Jaká negativa, která by se měla změnit, hodnocená oblast zahrnuje? Jaká jsou doporučovaná politická opatření pro zvýšení genderové rovnosti v hodnocené oblasti?" (s. 12). I díky tomu je Stínová zpráva o stavu genderové rovnosti v ČR v roce 2015 přehledným a současně informačně nad očekávání hutným materiálem. Poskytuje velmi výstižnou představu o vývoji v jednotlivých tematických oblastech. Jak avizuje autorka úvodní sekce stínové zprávy a editorka Irena Smetáčková, dokument je potenciálním zdrojem informací pro ministerstva a další státní instituce, pro akademické a neziskové organizace, pro vybrané orgány EU a další zájemce a zájemkyně z řad jednotlivců. Po důkladném prostudování materiálu nelze než dát tomuto názoru za pravdu. Předkládaná data kvantitativního i kvalitativního rázu v jednotlivých kapitolách zprávy jsou metodologicky ukotvená, opřená o prokazatelné výzkumy a studie.

Bylo řečeno, že zpráva referuje o české genderové politice ze 17 různých perspektiv. Ze zprávy na druhou stranu není tak úplně jasné, jakým klíčem bylo stanoveno *právě těchto* 17 oblastí. Tradice stínových zpráv čtenářstvu ozřejmuje, že východiskem pro 12 z nich byla *Pekingská akční platforma OSN*, vydaná před 20 lety. Další přibývaly postupně. V úvodu aktuální stínové zprávy je nadto konstatováno: „Přesto se ale některá další témata, která vnímáme jako podstatná, do stínové zprávy nepodařilo včlenit. Je nám líto, že nebyla zpracována problematika sexuálního průmyslu a prostituce, o níž je v současné době vedena veřejná diskuse, zapojení žen do vojenských a mírových misí nebo postavení mužů v české společnosti a v prosazování agendy genderové rovnosti. Všechny tyto kapitoly budou jistě obsaženy v následující stínové zprávě" (s. 11). Nicméně témat ke zmapování, jež zatím zůstávají v českém kontextu bez náležitého zájmu, by se patrně našlo ještě více. Vyvstává proto v zásadě jen koncepční otázka, zda si aktuální stínová zpráva stále ještě cíleně všímá především těch agend, na které se současně zaměřují alespoň některé vládní dokumenty (jež přitom rozvíjí daleko nad rámec, jak bylo uvedeno výše), nebo zda si klade za cíl upozorňovat touto cestou čím dál více i na témata zatím upozaďovaná nebo zcela nereflektovaná, a zprostředkovat tak osvětově-vzdělávací účinek, iniciovat vznik konkrétních nových politických témat. Z různých částí zprávy nabývám dojmu, že více platí druhá varianta. Pak by ale bylo vhodné transparentně odůvodnit volbu témat genderových agend, v širokém spektru zanedbávaných. Jde o (ne) dostupnost odborníků a odbornic na dané otázky, kteří by případně mohli témata zpracovat? Nebo o jiné důvody? Pregnantněji řečeno: Do jaké míry takto tematicky košatá a odborně ukotvená zpráva ještě „stínuje", a do jaké míry se postupem let proměnila ve značně svébytný dokument se svými specifickými cíli? Z hlediska rozšíření svých ambicí do budoucna je potenciál zprávy výrazný a koncept jejího dalšího směřování stojí za hlubší promyšlení.

Osobně musím vyjádřit upřímné potěšení nad zařazením nové kapitoly, týkající se LGBT+. Pozornost vyvolává zejména naznačená problematika postavení LGBT seniorů a seniorek. Autorský tým upozorňuje, že komunita je v populaci obtížně vyhledatelná, což platí zejména o ženách. Specificky se tak tyto osoby v seniorském věku významně více potýkají se samotou, nemožností sdílet běžné životní perspektivy či s úplnou absencí rodinného zázemí. Postavení komunity komplikuje právní znevýhodnění – ani v registrovaném partnerství totiž v případě úmrtí jednoho z partnerů/partnerek nevzniká druhé/mu nárok na vdovský/vdovecký důchod. Jedním z podceňovaných nebo přehlížených fenoménů souvisejících se situací LGBT osob je rovněž otázka nedostatečně citlivého či informovaného přístupu personálu rezidenčních seniorských zařízení v otázkách identity a sexuality. Mezi doporučeními musím jednoznačně podpořit potřebu osvěty v otázkách heterosexistické šikany již ve vzdělávacím systému. Doporučení v této kapitole vykazují

---

kyn Rady Evropy z roku 1990 vypracovat takový dokument v jazyce každé členské země. Od roku 1995 se ve slovinštině dále prohlubuje genderová senzitivnost vyjadřování: při abstrahování v pojmenovávání osob sice dominuje maskulinum, avšak při oslovování publika prostřednictvím médií se často uvádějí oba rodové protějšky a rozšířilo se pojmenovávání žen ženskými názvy osob na rozdíl od dříve běžného maskulina, což je myslitelné pouze díky vysoké produktivnosti přípon k tvorbě ženských názvů osob a obecné akceptaci takto nově vytvořených slov.

Dennis Scheller-Boltz sledoval ruské ohlasy na vyhlášení vítězky pěvecké soutěže Eurovize 2014 Conchity Wurst. V analyzovaných diskursech konstatoval badatel převládající biologicky esencialistické, heteronormativní pojetí genderu a sexuality; jinakost bývá marginalizována a diskriminována. Diskursy o Conchitě Wurst poskytují jasná svědectví o jazykových konstruktech genderu a genderových identit v ruském veřejném projevu. Západ, ve sledovaných diskursech většinou reprezentovaný Evropskou unií, je představován jako svět zkázy a nemorálnosti, spějící k záhubě, kdežto Rusko je tou zemí s nezkaženou morálkou a uctívanými „tradičními" hodnotami, kterou je třeba následovat.

Jana Valdrová klade otázku, na kterou v roce 2002 hledala odpověď vídeňská diplomantka Sibylle Obersteiner: Existuje feministická lingvistika v české jazykovědě? S. Obersteiner tehdy konstatovala na základě rešerší v odborné literatuře a v Ústavu pro jazyk český AV ČR: „Spektrum postojů [k feministické lingvistice] sahá od kritické distance k totálnímu odmítání tohoto oboru. Český jazyk má být chráněn před feministickou lingvistikou a pokud možno ušetřen jakýchkoli reforem snažících se o zrovnoprávnění žen v jazyce." Současný stav (v roce 2015) je takový, že existuje jediná disertační práce, a habilitační práce v oboru není v české jazykovědě zatím žádná, přestože studující projevují o problematiku genderu v jazyce prokazatelný zájem. Mění se také používání jazyka,

velmi žádoucí propojení také k oblasti zdravotnictví, právnímu systému či sociální práci. Jako taková patří k nejlépe konceptuálně pojatým doporučením ve stínové zprávě vůbec.

Propojenost doporučení je silnou stránkou celého dokumentu. K obdobným námětům na zlepšení docházejí autoři a autorky dílčích tematických sekcí z různých úhlů pohledů (týká se mj. potřeby ratifikace *Istanbulské* úmluvy nebo požadavku na evaluaci aktivit realizovaných z dotačních programů, jež cílí na eliminaci genderových nerovností). Lze možná namítnout, že není vždy zřejmé, ke kterým typům zainteresovaných účastníků (akademie, NNO, stát, politická reprezentace) se doporučení vztahují, a tudíž mohou místy působit vágně. Na druhou stranu, vybrané kapitoly (např. 17 „Genderová politika v kultuře") poskytují při formulaci svých doporučení až nadstandardní nadstavbu v podobě adresného „návodu" na řešení identifikovaného problému či nedostatku.

Jak bylo řečeno, na zpracování zprávy se podílel široký autorský tým z různých pracovišť s různým odborným zaměřením – celkem je jich v závěru publikace představeno 24. Není proto možné kvalifikovaně hodnotit všechny zpracované kapitoly z věcného hlediska jedním recenzentem nebo recenzentkou. Dovolím si tedy dotknout se v následující části těch, k nimž mám sama v rámci své odbornosti v genderových studiích nejblíže (č. 2 „Firemní prostředí", č. 7 „Trh práce a zaměstnanost"), aniž bych se přitom považovala za osobu expertnější, než jsou zpracovatelé a zpracovatelky předmětných kapitol.

Pozitivně kvituji, že kapitoly zprávy jsou v rámci širokého spektra potenciálně hodnotitelných aspektů českého genderového prostoru zúžené, a tudíž pregnantně zaměřené. Avšak v některých případech mohou z tohoto štěpení pramenit určité potíže. Typicky jde právě o dvojici kapitol „Firemní prostředí" (č. 2) a „Trh práce a zaměstnanost" (č. 7). Důsledkem onoho štěpení je, že v kapitole „Trh práce a zaměstnanost" nenajdeme o zaměstnavatelích mnoho zmínek. Na druhou stranu, v kapitole „Firemní prostředí" je gender představen v souvislostech již mnohokrát publikovaných jinde, včetně již tematicky spřízněné kapitoly č. 7 (horizontální a vertikální segregace na základě genderu, genderový platový rozdíl, rovné zastoupení žen a mužů apod.). Z pohledu čtenáře či čtenářky je škoda, že se vzájemně dublují některé informace, zatímco ani v jedné z kapitol nejsou zachyceny informace typu: Kolik zaměstnavatelů v ČR prošlo ve sledovaném období genderovým auditem či některou obdobou sociálního auditu, s jakými výsledky, k jakým to vedlo posunům v zaměstnavatelském prostoru, jaké genderově orientované typy benefitů se v českém kontextu objevily apod. S účastí zaměstnavatelů se také jistě uskutečnila ve sledovaném období řada kvalitativních studií či sond, soutěží, konferencí a dalších aktivit hodných zaznamenání. Chybí přehled o tom, jaké flexibilní formy práce jsou zaměstnavateli v současné době (nebo ve sledovaném období 2008–2015) nabízeny (často, nejčastěji, nejochotněji), s jakými výsledky a zkušenostmi. Je pouze konstatováno, že většina zaměstnavatelů v oblasti pružných režimů práce zůstává konzervativní.[2] Nicméně, za tyto chybějící informace týkající se firemního prostředí z mého pohledu nenesou odpovědnost autoři a autorky předmětné kapitoly stínové zprávy. Kritický apel by měl být vyslán k institucím povolanějším. Široká škála aktivit, genderově integrujících trh práce, probíhala ve sledovaném období s grantovou podporou OP LZZ, takže zdroj informací se nachází u Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Z toho vyplývá, že vyhodnocování aktivit na podporu genderové rovnosti a informování o těchto výstupech je ze strany odpovědného ministerstva nedostatečné.[3]

Obě kapitoly (č. 2 a č. 7) vykazují profesionální, skutečně kritický a nepovrchní přístup k hodnocení vybraných institutů nebo opatření na poli genderu ve firemním prostředí a v širším kontextu trhu práce. V kapitole 2 se jedná

---

ve vyjadřovací praxi přibývá ženských rodových protějšků názvů osob, jsou kritizovány genderové stereotypy a velký posun k genderové korektnosti zaznamenala inzerce pracovních příležitostí – to všechno jsou náměty pro budoucí výzkumy.

Ingeborg Ohnheiser srovnává postoje k problematice genderově vyváženého vyjadřování v českém, ruském, ukrajinském a běloruském jazykovém prostředí. Ve veřejném projevu celé řady zemí zaznamenáváme tendence používat genderově korektní jazyk, podotýká badatelka. Rakouská veřejnost se v roce 2014 zabývala návrhem normovacího ústavu Önorm zrušit genderově vyvážené vyjadřování a uskutečnit návrat ke genericky míněnému maskulinu – po vášnivých debatách nakonec ústav od návrhu upustil. Většina veřejnosti si maskulinum jako hlavní nástroj označování osob již nedovedla představit. Autorka příspěvku konstatovala mimo jiné následující argumenty odpůrců a odpůrkyň: a) cíle feministek jsou cíle levicově-zeleného stranického bloku, b) je třeba chránit tradiční rodinné hodnoty, c) jsou důležitější problémy než jazyk, d) genderově vyvážené vyjadřování je součástí genderového spiknutí, které chce zajít ještě dál ve zničení kultury. Pro české čtenáře a čtenářky jsou zvlášť zajímavé badatelčiny rešerše českých postojů: jsou zde mj. citována slova K. Olivy, ředitele Ústavu pro jazyk český AV ČR, o tom, že nejdříve musí lidé začít genderově vyváženě mluvit a pak lze takovou mluvu kodifikovat. (Posuny v používání jazyka tedy ÚJČ nezaznamenal? Pozn. J.V.).

Claudia Posch analyzuje argumenty, přesvědčovací strategie a strategické manévry z debaty o nedávném návrhu Önormu zjednodušit označování osob na genericky míněné maskulinum: a) argument autoritami, který lze ovšem testovat na věrohodnost autorit a jejich publikační činnost v oboru, k němuž se vyjadřují, vědeckou ukotvenost jejich argumentace apod; b) argument kluzkého svahu, kritizující nejčastěji údajnou nesrozumitelnost genderově vyvážených textů (co je tím míněno, kdo a čemu přesně nerozumí?);

například o naznačenou kvalitativně rozkolísanou úroveň genderových auditů nebo pokrytecký vládní postoj k otázkám vyrovnaného zastoupení žen a mužů. Především stojí za pozornost argument týkající se tlaku na individuální zodpovědnost žen za systémově ukotvené genderové nerovnosti trhu práce. Důsledky tohoto „svalování viny" se podle autorské dvojice mohou promítnout i do celkové rezignace žen na jejich úspěšné uplatnění na trhu práce, což je naprosto tristní jak z hlediska myšlenky rovnosti v demokratické společnosti, tak z hlediska ekonomického. Podobně autorský tým kapitoly 7 fundovaně reflektuje genderovanou otázku „péče" a s ní související konsekvence na poli slaďování práce a rodiny nad rámec kategorie rodičovství a všímá si důsledků pro osoby pečující o staré či nemocné příbuzné. Problematika nositelů (resp. převážně nositelek) péče v případě tzv. sendvičové generace zatím zdaleka nezískává tolik pozornosti jako péče o děti. Zasvěcenou vnitřní perspektivu autorského týmu odrážejí rovněž doporučení směřovaná k MPSV.

Rozhodnutí vytvořit stínovou zprávu takto členitého formátu a zajistit finanční prostředky na její zpracování a vydání vykazuje velkou míru pociťované odpovědnosti za informovanost české veřejnosti o stavu genderové problematiky v naší zemi. Odpovědnosti, kterou bych spolu s dílčími autorskými týmy i do budoucna daleko častěji ráda zaznamenávala u institucí, které otázky genderové rovnosti v ČR formálně zastřešují, metodicky řídí nebo koordinují. Vklad, který byl nejnovější stínovou zprávou získán, je z uvedených důvodů značný a měl by být příslibem dalších intersekcionálních diskusí a především skutků na poli české genderové politiky.

Stínová zpráva o stavu genderové rovnosti v České republice v roce 2015 je ojedinělým počinem na poli genderově orientované produkce z celé řady důvodů. Přináší vysoce diferencované vědění na jednom místě, umně propojuje genderové „subdisciplíny" a jejich reprezentanty a reprezentantky, názorně poukazuje na nevyhnutelnou genderovanost celého sociálního prostoru a dokáže tuto skutečnost popisovat v konkrétních reáliích s přidaným hodnoticím rozměrem. Daří se jí vysvětlovat politické implikace stávajícího genderového uspořádání, motivovat k většímu zájmu o sledované oblasti na úrovni individuálních zájmů jednotlivců i na úrovni institucionálních aktérů. Současně pokládá provokativní otázky, a tudíž vyvolává nová očekávání. Ta se u mě jako u recenzentky s nadějí vztahují i k přislíbené příští stínové zprávě.

Poznámky

1 Ale i na tomto poli již, v duchu naznačeného optimismu, nastal v době vzniku této recenze posun – návrh na týdenní otcovskou dovolenou připravila ministryně práce a sociálních věcí Michaela Marksová, napříč zprávou pozitivně skloňovaná, a nyní bude projednáván Parlamentem ČR.

2 Oblast slaďování pracovní a soukromé sféry, o které by se podle citace výše měla více zmiňovat kapitola č. 11 „Rodina a rodičovství", je v ní v zájmu stručnosti zúžena převážně na tematiku institucionálních zařízení (školky, dětské skupiny) a dlouhou rodičovskou dovolenou. Operuje se zde dále s poněkud problematickou premisou, že rodič po dobu délky čerpání rodičovského příspěvku stojí mimo trh práce (s. 112).

3 Tuto skutečnost ostatně potvrzuje i tříčlenný autorský tým kapitoly č. 1 „Institucionální zajištění agendy rovnosti žen a mužů", když připomíná neefektivitu gestora při vynakládání finančních prostředků, nízkou systematickou návaznost projektů a opožděné snahy o vyhodnocování aktivit předchozího programového období v době, kdy jsou již vypisovány výzvy pro období právě probíhající (2014–2020).

---

c) argument ad antiquitatem („správné je, co má tradici") a d) argument otrávené studny. Agresivita odpůrců a odpůrkyň genderově neutrálního jazyka ukazuje, že k normalitě nediskriminačního jazyka máme ještě hodně daleko.

V české jazykovědě a literární vědě se dosud jediná konference, pojednávající spíše o obrazu ženy a ženství bez využití genderového analytického konceptu, konala pod názvem Žena – jazyk – literatura v Ústí nad Labem v roce 1996. Široce interdisciplinárně otevřené 1. *a* 2. konference českých a slovenských feministických studií *se konaly v roce 2005 v Praze a 2011 v Brně. Sborník* New Approaches to Gender and Queer Research in Slavonic Studies *podal zprávu o nynějších směrech, prioritách a stavu jazykovědných, literárních a kulturních studií z hlediska genderu v sedmi slovanských jazycích; ojedinělá a inspirativní je skutečnost, že kromě němčiny a angličtiny byly příspěvky publikovány ve třech slovanských jazycích, což na druhé straně činí čtení složitějším pro ty, kdo jsou zvyklí číst anglicky. Sborník i předchozí konference zdůraznily interdisciplinární podstatu, ukázaly tematickou rozmanitost dnešního genderového bádání, poskytly prostor pro interkulturní a interlingvistická srovnávání a dodaly práci všech zúčastněných nový impuls.*